

Vergaderjaar 2000–2001

20 633

Milieuzorg

Nr. 11

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTE- LIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 oktober 2000

Inleiding

Een bedrijfsmilieuzorgsysteem is een goed werkend management-hulpmiddel om de milieuprestaties van bedrijven en overheden continu te verbeteren. Het stimuleren van bedrijfsmilieuzorgsystemen is daarom een belangrijke activiteit in het kader van het milieubeleid. Gezien de voorbeeldfunctie van de overheid is het van belang dat met name ook overheden beschikken over een adequaat milieuzorgsysteem.

In het kabinetsstandpunt¹ en in het Nationaal Milieubeleidsplan 3 is ingegaan op de voorbeeldfunctie van de overheid en is een aantal actiepunten geformuleerd gericht op de overheid. Door middel van deze brief wil ik u informeren over de stand van zaken van de actiepunten, met name die actiepunten die gericht zijn op de rijksoverheid.

Standpunt en NMP3

In het standpunt en het NMP3 is ten aanzien van de voorbeeldfunctie van de overheid het volgende opgenomen. «Essentieel is dat de milieueffecten van milieubelastende activiteiten met een milieuzorgsysteem worden beheerst en dat de milieuprestaties continu worden verbeterd. Uit de evaluatie bedrijfsinterne milieuzorgsystemen 1996 blijkt dat al veel overheidsbedrijven en instellingen over een milieuzorgsysteem beschikken of aan de invoering daarvan werken. Gezien dit goede resultaat vindt het kabinet het belangrijk om de geboekte resultaten te verankeren».

De volgende actiepunten zijn opgenomen:

1. Om de voorbeeldfunctie van de overheid te benadrukken zullen de relevante bedrijven en instellingen van de rijksoverheid in de planperiode (tot eind 2002) een goed functionerend milieuzorgsysteem reali-

¹ Zie het «Standpunt naar aanleiding van de evaluatie bedrijfsmilieuzorgsystemen 1996» (Tweede Kamer, vergaderjaar 1997–1998, 20 633, nr 10) d.d. 9 februari 1998.

- seren. De afzonderlijke departementen komen voor 1 januari 1999 met een plan van aanpak daartoe.
2. Het ministerie van VROM zal met de andere overheden over het opstellen van een actieplan in overleg treden. Dit plan zal gericht zijn op het bereiken van een vergelijkbaar resultaat bij de andere overheden.
 3. Het kabinet zal het EMAS-systeem geschikt maken voor gebruik door Nederlandse overheidsbedrijven en -instellingen (onderwerpen als dubo, aanschaffingen etc. dienen een plaats te krijgen).

Ad 1. Stand van zaken rijksoverheid

De ministeries zijn, ten behoeve van deze rapportage aan de Tweede Kamer, verzocht om het plan van aanpak of de stand van zaken (in geval ze al bezig zijn met het invoeren van een goed functionerend milieuzorgsysteem) naar het ministerie van VROM te sturen. Onder een goed functionerend milieuzorgsysteem wordt verstaan een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO14001 of EMAS.

Alle ministeries hebben een (aanzet tot een) plan van aanpak of een stand van zaken ingediend.

De plannen van aanpak cq. stand van zaken zijn bij deze brief gevoegd. Ik wil hierbij aantekenen dat ieder ministerie zelf verantwoordelijk is voor het al dan niet voldoen aan de in het NMP3 geformuleerde actiepunten.

Toelichting op plannen van aanpak

De ingediende plannen zijn zeer verschillend van aard. Ieder ministerie is immers anders georganiseerd en heeft andere taken. Zoals gezegd is ieder ministerie zelf verantwoordelijk voor het invoeren van een milieuzorgsysteem. Dat betekent dat de invulling van het milieuzorgsysteem per ministerie verschillend is. Bij het ministerie van Algemene Zaken ligt het accent op de facilitaire processen (de schoonmaak, de catering etc.). Het ministerie van Verkeer en Waterstaat zal uitdrukkelijk ook de direct te beïnvloeden primaire processen (de bouwprocessen) meenemen. Het ministerie van Defensie voert, vanwege de wijze waarop het georganiseerd is, meerdere milieuzorgsystemen in. Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wil een kader ontwikkelen waar de verschillende onderdelen bij aan kunnen sluiten. Hieronder wordt per ministerie een korte samenvatting gegeven van het ingediende plan (of de stand van zaken) en het ambitieniveau van het plan.

Ministerie van Algemene Zaken

In 1993 heeft het ministerie een AZ-milieuplan opgesteld en uitgevoerd. Het actieprogramma milieuzorg is een onderdeel van het milieuplan. Het zwaartepunt van de interne milieuzorg ligt bij het ministerie op de facilitaire processen, zoals energie, afval, onderhoud en inkoop. Het ministerie zal in de komende periode tot eind 2002 de huidige activiteiten toetsen aan ISO 14001 en waar nodig het AZ-milieuplan bijstellen of aanvullen. Vooral nog zal het ministerie niet overgaan tot certificering.

Ministerie van Defensie

Het ministerie van Defensie is sinds het verschijnen van het Defensie Meerjarenplan Milieu in 1993 bezig met het invoeren van milieuzorgsystemen. Tot 1997 was de Notitie Bedrijfsinterne Milieuzorg van het ministerie van VROM (1989) de leidraad voor milieuzorg bij Defensie. Vanaf 1997 is de ISO 14001 de norm voor milieuzorg. Bovendien wordt per krijgsmachtonderdeel een milieujaarverslag opgesteld. De krijgsmachtonderdelen zijn vrij om al dan niet te kiezen voor het certifi-

ceren van milieuzorgsystemen. De Koninklijke Marechaussee is inmiddels gecertificeerd en de Centrale Organisatie (Dienst Facilitaire Zaken) heeft gekozen voor certificering. De overige krijgsmachtonderdelen kiezen er vooralsnog niet voor. Bij de Koninklijke Luchtmacht zijn de inrichtingen vrij om voor certificering te kiezen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Het ministerie van LNV heeft in 1991 een milieubeleidsverklaring opgesteld met daarin 9 actiepunten, waaronder het verminderen van het energieverbruik en het aantal autokilometers per medewerker en het invoeren van een milieuzorgsysteem vanuit een centraal coördinatiepunt. Het ministerie is gestart met een inventarisatie van de huidig lopende milieuactiviteiten. Op basis van deze inventarisatie zal het plan van aanpak verder worden ingevuld en naar verwachting eind 2000 zijn afgerond. Het ministerie van LNV denkt aan het ontwikkelen en opzetten van een kader op basis waarvan onderdelen van het ministerie een milieuzorgsysteem kunnen ontwikkelen conform ISO 14 001. Vooralsnog zal niet tot certificering worden overgegaan.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Milieuzorg als begrip is binnen een groot gedeelte van het ministerie ingeburgerd. Dat geldt voor het facilitaire proces, maar ook voor de uitvoeringsprojecten met betrekking tot reconstructie, onderhoud en beheer van de infrastructuur (het primaire proces); milieuzorg wordt in alle fasen, van de vooronderzoeksfase tot en met de uitvoeringsfase, meegenomen. Ook in beleidswerkzaamheden, tenslotte, zijn de essentiële onderdelen van een milieuzorgsysteem al aanwezig: inzicht in, en beheersen en waar mogelijk verminderen van de milieu-effecten van het beleid maken immers een integrerend onderdeel uit van datzelfde beleid. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat streeft niet naar het opzetten van één milieuzorgsysteem voor het gehele ministerie. In plaats daarvan zal het de milieuzorg voor het apparaatsbeheer versterken. Daarnaast zal de Rijkswaterstaat voor de uitvoeringskant tot een eigen systeem overgaan. Voor de beleidswerkzaamheden van het Ministerie wordt, gezien de bestaande aandacht voor de milieu-aspecten, in het opnemen daarvan in een milieuzorgsysteem geen meerwaarde gezien.

Ministerie van Financiën (kerndepartement)

Het kerndepartement van het ministerie heeft een plan van aanpak opgesteld met als doel een goed functionerend milieuzorgsysteem in te voeren. Het plan kent verschillende fasen en voor de invoering wordt gekozen voor een meerjarenaanpak. Activiteiten die onder andere verricht zullen worden zijn: het inventariseren van de aard en grootte van de milieubelasting van de verschillende bedrijfsprocessen, het ontwikkelen van een handboek milieuzorg en het ontwikkelen van een evaluatiesysteem ten behoeve van een milieujaarverslag. Het te ontwikkelen milieuzorgsysteem zal een eventueel toekomstige EMAS-certificering niet in de weg staan.

Ministerie van Financiën (Belastingdienst)

De Belastingdienst heeft de huidige situatie met betrekking tot milieuzorg geïnventariseerd en vastgelegd in de Nota Milieuzorg (1997). Uit de inventarisatie blijkt dat er diverse milieumaatregelen (op het gebied van afval, energie en inkoop) worden uitgevoerd, maar dat nog geen sprake is van een systematische aanpak. De Belastingdienst heeft een plan van aanpak opgesteld met als doel om in de planperiode te komen tot een goed

werkend milieuzorgsysteem opgezet volgens ISO 14001. Het milieuzorgsysteem zal van toepassing zijn op alle onderdelen van de Belastingdienst.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Het Ministerie van VROM heeft in het verleden al veel aan milieuzorg gedaan. Momenteel wordt gewerkt aan de invoering van een milieuzorgsysteem op ISO-14001-niveau om de behaalde milieuprestaties te behouden en te verbeteren. Het plan van aanpak daartoe was gereed in april 1998. Het milieuzorgsysteem van VROM omvat in principe alle diensten en alle vestigingen van VROM. Het systeem wordt gefaseerd ingevoerd. Er is in eerste instantie gestart met een deel van de milieurelevante processen van VROM. Voor gebouwgebonden zaken zoals energiegebruik en schoonmaak is gestart met de Haagse vestigingen. Voor deze selectie van processen en vestigingen zal het systeem eind 2000 zijn opgezet. Andere vestigingen en processen waarvoor een milieuzorgsysteem haalbaar en zinvol is zullen vanaf medio 2000 worden toegevoegd. Naar verwachting zal het milieuzorgsysteem in 2001 klaar zijn voor certificering.

Ministerie van Justitie

Het ministerie van Justitie (Bestuursdepartement en uitvoeringsorganisaties) heeft naar aanleiding van het actiepunt 152 van het eerste NMP, milieuzorgprogramma's ontwikkeld. Deze programma's zijn echter niet in een milieuzorgsysteem geborgd. De huidige milieuzorg zal worden aangepast aan de norm ISO 14001. Het ministerie zal het milieubeleid verankeren in de bestaande planning- en controle-cyclus. Per uitvoeringsorganisatie wordt in de planperiode een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO 14001 ontwikkeld. De nadruk ligt op de facilitaire processen. Het ministerie ziet geen aanleiding om het primaire proces of te wel de beleidsvorming in de milieuzorg te betrekken. Wel zal extra aandacht aan specifieke activiteiten worden gegeven, zoals bijvoorbeeld de activiteiten van het Nederlands Forensisch Instituut.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Het ministerie heeft in 1997 de situatie met betrekking tot de milieuzorg geïnventariseerd en vastgelegd in de Nota «Milieuzorgsysteem blijft voor VWS actueel». In 1998 is de implementatie van het milieuzorgsysteem tijdelijk opgeschort in verband met de verhuizing van Rijswijk naar Den Haag. Het milieuzorgsysteem is opgezet volgens de Notitie Bedrijfsinterne Milieuzorg van het ministerie van VROM (1989). De milieuzorg is integraal onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering. Het is de bedoeling een milieuparagraaf aan de directieplannen toe te voegen. De uitvoering van het milieubeleid over 1999 en deels 2000 zal in dit jaar worden geëvalueerd in het sociaal jaarverslag.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Het ministerie van OCen W is in 1990 gestart met het opzetten en implementeren van een integraal milieuzorgsysteem op ISO 14001 niveau. De milieuzorg van het ministerie is met name gericht op de inkoop van goederen en diensten, aanschaf en gebruik van papier, catering, gebruik van energie, schoonmaak, vervoer en verwerking van afval. In 1995 is in het verslag «Interne Milieuzorg OCen W» vastgelegd welke maatregelen op milieugebied zijn genomen, hoe de behaalde resultaten worden geborgd en waar mogelijk verbeterd. OCen W toetst haar milieuzorg

activiteiten blijvend aan de ISO 14001 norm. Certificering van het milieuzorgsysteem wordt voor de toekomst niet uitgesloten.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Het plan van aanpak is door het ministerie in september 1999 afgerond. Bij het opstellen van het plan van aanpak is ISO 14001 als uitgangspunt genomen. Allereerst zal er een globale milieu-inventarisatie gemaakt worden. Er worden conform ISO 14001 procedures ontwikkeld op het gebied van onder andere: het milieubeleid, de planning, de implementatie en uitvoering en de controle en corrigerende maatregelen. In december 1999 is men gestart met de uitvoering van het plan van aanpak. Alhoewel certificering van het systeem in eerste instantie niet wordt nagestreefd, wordt dit voor de toekomst niet uitgesloten.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

In 1991 is het ministerie begonnen met het opzetten van een milieuzorgsysteem voor met name het kerndepartement. De nadruk van het milieuzorgsysteem ligt op de facilitaire processen. Maatregelen die genomen zijn, zijn onder andere het terugdringen van het assortiment kantoorartikelen naar overzichtelijke hoeveelheid milieuvriendelijke producten, verschillende energiebesparende maatregelen en het invoeren van het gescheiden verzamelen van papier en GFT. Tevens is milieu in de functieomschrijving van de medewerkers opgenomen. Heden wordt al het afval van elkaar gescheiden: papier, karton, kranten, glas, plastic, chemo (batterijen e.d.), GFT en restafval. Er wordt schoongemaakt met microvezeldoekjes en tevens is het ministerie overgegaan op groene stroom. In 1998 en 1999 is er voorlichting gegeven over milieu aan alle ambtenaren in de vorm van een tentoonstelling. In 1999 is er ook een presentatie gehouden over «eer en milieu» voor het management en personeel. Momenteel wordt gewerkt aan de invoering van een milieuzorgsysteem op ISO-14001-niveau om de behaalde milieuprestaties te behouden en te verbeteren. De certificering wordt gedaan voor een aantal facilitaire processen, waaronder de huishoudelijke dienst, de technische dienst, inkoop-vervoer-logistiek, catering en reprodienst. Dit systeem zal eind 2000 zijn opgezet. Op interdepartementaal niveau wordt er samengewerkt met Defensie en Economische Zaken.

Ministerie van Economische Zaken

Het kerndepartement van Economische Zaken is in 1991 begonnen met het opzetten van een milieuzorgsysteem. Het milieuzorgsysteem is een integraal deel van de bedrijfsvoering en toegesneden op de facilitaire processen conform ISO 14001 met de volgende aandachtsgebieden: energie, inkoop, afval, catering, schoonmaak, vervoer en gebouwen (inrichting en onderhoud).

Door overlegstructuren en rapportages (jaarlijks, vierjaarlijks) heeft Economische Zaken een volledige Plan, Do, Check, Act cyclus (Deming Circle). Certificering volgens ISO 14001 is voor Economische Zaken geen doel op zich, het systeem certificeerbaar maken wel. In 1998 is een proef-audit uitgevoerd. De gesignaleerde manco's worden nu aangepakt en begin volgend jaar zal het milieuzorgsysteem nogmaals een proef-audit ondergaan.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Het ministerie van BZK heeft in het verleden al veel aandacht aan milieuaspecten geschonken en wenst de behaalde resultaten te borgen door middel van een zorgsysteem. Binnen het ministerie zal een integraal

milieuzorgsysteem worden opgezet conform de ISO 14001 norm. Het kaderplan kent verschillende fasen. Activiteiten die onder andere verricht zullen worden zijn het instellen van een projectgroep, een inventarisatie van de milieu-aspecten (welke milieuverbeteringen kunnen nog verder worden doorgevoerd) en een inventarisatie van de juridische en organisatorische aspecten. Certificering van het systeem is geen doel, maar wordt voor de toekomst niet uitgesloten.

Ad 2. Stand van zaken andere overheden

In het kader van het uitvoeren van dit actiepunt is gekozen om eerst een onderzoek te laten verrichten naar de knelpunten en belemmeringen die overheden ervaren bij het opzetten en implementeren van milieuzorgsystemen (op niveau van ISO 14001), alvorens een actieplan op te stellen. Een aanleiding om hiervoor te kiezen was onder andere de uitkomst van een onderzoek van de Inspectie Milieuhygiëne naar de stand van zaken van het gemeentelijk milieubeleid uit 1998.

Uit het onderzoek van de Inspectie blijkt dat 83% van de gemeenten op weg is met milieuzorg. Uit het onderzoek van de Inspectie, maar ook uit het bovenstaande onderzoek blijkt dat de milieuzorg bij de gemeenten met name gericht is op de facilitaire processen en in mindere mate op de primaire processen. In het merendeel van de gevallen is ook geen sprake van een managementsysteem op niveau van ISO 14001. De gemeenten hebben in het kader van beide onderzoeken aangegeven dat zij moeite hadden met het invoeren van milieuzorgsystemen.

De resultaten van het onderzoek naar de knelpunten laten voor wat betreft de situatie bij provincies een vergelijkbaar beeld met gemeenten zien. Voor waterschappen geldt dat er een aantal is dat harde doelstellingen heeft geformuleerd voor de invoering van milieuzorg op niveau van ISO 14001.

Bij het onderzoek naar de knelpunten zijn de VNG, het IPO en de UvW betrokken. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek is gekeken welke activiteiten ondernomen moeten worden om overheden te stimuleren om milieuzorgsystemen op het niveau van ISO 14001 op te zetten. Gekozen is om een handreiking op te stellen voor overheden over hoe een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO 14001 kan worden opgezet. In deze handreiking zal onder andere ingegaan worden op hoe om te gaan met beleidsprocessen en op de combinatie met andere zorgsystemen. De handreiking zal eind dit jaar uitgebracht worden.

Ook voor de andere overheden geldt dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het bepalen van het ambitieniveau en voor het al dan niet opzetten van een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO 14001.

Ad 3. EMAS-verordening

De huidige EMAS-verordening is gericht op de industrie. Op dit moment wordt de EMAS-verordening door de Europese Commissie aangepast zodat ook overheden en andere niet industriële sectoren voor EMAS geregistreerd kunnen worden. De aanpassing van de EMAS-verordening zal naar verwachting in begin 2001 afgerond zijn.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat alle ministeries – met verschillende voortgang en diepte – bezig zijn een milieuzorgsysteem te implementeren. Mocht u meer willen weten over de activiteiten van de verschillende ministeries op dit terrein dan stel ik voor om uw vragen via de Vaste Kamer Commissie voor deze departementen te stellen.

Wat de andere overheden betreft lijkt het er op dat nog veel stappen gezet moeten worden om tot een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO 14001 te komen (dit geldt in mindere mate voor de waterschappen).

Er is een onderzoek in opdracht van het ministerie van VROM uitgevoerd naar hoe dat verbeterd kan worden. Eind dit jaar zal een handreiking worden uitgebracht voor overheden over hoe een milieuzorgsysteem op het niveau van ISO 14001 kan worden opgezet. Aan de wijziging van de EMAS-verordening wordt gewerkt.

Tijdens de planperiode tot 2003 zal verder gewerkt worden aan het uitvoeren van deze actiepunten uit het NMP3.

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
J. P. Pronk